

ARAŞTIRMA MAKALESİ/RESEARCH ARTICLE

Dış ticaret ile küreselleşme ilişkisinin Türkiye'nin dış ticareti ve KOF küreselleşme indeksleri çerçevesinde analizi

Analysis of the relationship between foreign trade and globalization within the framework of Turkey's foreign trade and KOF globalization indexes

Çetin Polat

Kadir Özgür Peker

1 Dr. Öğr. Üyesi, Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, Türkiye, e-mail: cetinp@anadolu.edu.tr
2 Doç. Dr., Eskişehir Teknik Üniversitesi, Fen Fakültesi, Türkiye, e-mail: opeker@eskisehir.edu.tr

Öz

Nüfus artışı ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak ihtiyaçlar sürekli artmakta ve çeşitlenmektedir. Bu ihtiyaçları karşılamak üzere ulusal kaynakları yeterli olmayan ülkeler yabancı kaynaklara yönelerek ithalat yapmaktadırlar. Bununla birlikte ülkeler büyüme ve kalkınmalarını sağlamak ve ülke refahını artırmak için ihracat da yapmaktadırlar. Hatta bu üretimlerini doğrudan yabancı sermaye yatırımlarıyla farklı ülke sınırları içerisinde gerçekleştirerek daha uygun koşullarda üretim ve satış yapabilmektedirler. Tüm bu faaliyetler teknolojik gelişmelerinde etkisiyle her geçen zaman ekonomik, politik, sosyal ve kültürel olarak ülkeleri birbirine yaklaştırmaktadır. Bu süreç aslında çeşitli yaklaşımlarla farklı şekillerde tanımlanan küreselleşmeyi ifade etmektedir. Dış ticaret, küreselleşmenin gelişmesine ve yaygınlaşmasına önemli katkılar sağlarken, küreselleşme de dış ticaretin daha kolay ve etkin bir şekilde işlenmesine katkı sağlamıştır. Kısacası dış ticaret ve küreselleşme bir etkileşim içinde birbirlerinin gelişmelerine katkı sağlamaktadırlar. Bu çalışmada da bu etkileşim, Türkiye'nin dış ticaret ve KOF Küreselleşme İndeksi değerleri kullanılarak analiz edilmiş ve "Basit ve Çoklu Korelasyon" ile "Basit Doğrusal ve İkili Polinomiyal Regresyon" analizleri gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda küreselleşme ile dış ticaret arasında yüksek ve önemli düzeyde bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Dış Ticaret, Küreselleşme, KOF Küreselleşme İndeksi, Polinomiyal Regresyon

Citation/Atf: POLAT, Ç. & PEKER, Ö., K., (2022). Dış ticaret ile küreselleşme ilişkisinin Türkiye'nin dış ticareti ve KOF küreselleşme indeksleri çerçevesinde analizi. *Journal of Original Studies*. 3(1), 11-30, DOI: 10.47243/jos.3.1.02

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Çetin Polat
E-mail: cetinp@anadolu.edu.tr

Bu çalışma, Creative Commons Atif 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Abstract

The needs are constantly increasing and diversifying depend on the population growth and technological developments. Countries whose national resources are insufficient to meet these needs import by turning to foreign resources. In addition, countries also export to ensure their growth and development and to increase the welfare of the country. In fact, they are able to produce and sell under more favorable conditions by realizing their production in different countries through direct foreign capital investments. All these activities bring countries closer together economically, politically, socially and culturally with the effect of their technological developments. This process actually refers to globalization defined differently with various approaches. Foreign trade has contributed significantly to the development and spread of globalization, and at the same time, globalization has also contributed to foreign trade to operate more easily and effectively. In short, foreign trade and globalization contribute to each other's development in an interaction. This interaction in this study were analyzed using Turkey's foreign trade and the KOF Index of Globalization values, and "Simple and Multiple Correlation" and "Simple Linear and Binary Polynomial Regression" analyzes were performed. As a result of the analysis, it was determined that there is a significant and high interaction between globalization and foreign trade.

Keywords: Foreign Trade, Globalization, KOF Globalization Index, Polynomial Regression

1. GİRİŞ

Firmalar ürettikleri mal ve hizmetleri kendi ülkesinin yanı sıra dış ticaret aracılığıyla uluslararası da satarak, kâr elde etme ve kârını maksimumlaştırma temel amacını gerçekleştirme çabası içerisindeyler. Benzer çaba içindeki firmaların sayısı sürekli artarken, bu artış hem ulusal hem de uluslararası rekabetin artmasına sebep olmaktadır.

Uluslararası alandaki güçlü rekabet ortamında dış ticaret yapan firmalar, maliyeti azaltmak, verimliliği artırmak ve satışları kolaylaştırmak ve artırmak amacıyla üretimlerini hedef kitlenin bulunduğu ülkelerde gerçekleştirme yoluna da gidebilmektedirler. Özellikle büyük uluslararası nitelikli şirketler organizasyon ve finansal yapılarının sağladığı avantajla "doğrudan yabancı yatırım" olarak isimlendirilen yatırım faaliyetlerinde bulunarak, üretimlerini mal ve hizmetleri satacağı ülkede gerçekleştirme yoluna gitmektedirler. Böylece sadece organizasyon ve finansal güçlerini kullanarak ülkelerin kendi kaynaklarıyla üretim gerçekleştirmekte ve o ülke vatandaşlarına satarak büyük gelir ve kârlar elde edebilmektedirler.

Anlaşıldığı üzere sebep ve sonuç ilişkisi içerisinde üretim ve tüketim faaliyetleri, dış ticaret, uluslararası doğrudan yatırımlar arasında sıkı

bir bağ söz konusudur. İnsanlığın varoluşundan bu yana her geçen zaman artan ve çeşitlenen üretim ve tüketim faaliyetleri sadece bu boyutta kalmamıştır. Bu süreçte uluslararası ekonomik faaliyetlerin de devreye girmesiyle ülkeler, ekonomik, politik, sosyolojik ve kültürel olarak da birbirlerini etkilemişlerdir. Ticari faaliyetler aracılığıyla ülkelerin kültür ve ideolojileri isteyerek ya da bilmeyerek yayılmıştır. Bu oluşumlar "küreselleşme" kavramını insan hayatına sokmuştur.

Bu çalışmada KOF küreselleşme İndeksleri ve Türkiye'nin dış ticaret verileri çerçevesinde, küreselleşme ve dış ticaret arasındaki etkileşim belirlenmeye çalışılacaktır.

2. DIŞ TİCARET VE KÜRESELLEŞME

Tarihte medeniyetler diğer medeniyetlerle etkileşim içinde olmuşlardır. Nüfuslarındaki artışın kaynak arayışına ittiği toplumlar, diğer medeniyetlerle karşı karşıya gelmişlerdir. Bu süreçte yaşanan çatışmalar ve iş birlikleri toplumların ekonomik, siyasi, sosyal, kültürel olarak birbirlerini tanımalarını sağlamıştır. Başlangıçta birbirlerine yakın coğrafyalardaki medeniyetler birbirleriyle etkileşim halindeyken, ilerleyen süreçte ulaşım teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle uzak coğrafyadaki medeniyetler de birbirlerini etkiler hale gelmişlerdir. Hayatın her alanını etkileyen

(sosyal, kültürel, siyasi, ekonomik) ve hayatın her alanında ülkeleri birbirine yaklaştıran bu süreç “küreselleşme” olarak adlandırılmaktadır.

Geçmişte Uzakdoğu, Afrika ve Avrupa’yı ticari olarak birbirine bağlayan “İpek Yolu” ve “Baharat Yolu” ile başlayan medeniyetler arası etkileşim Coğrafi Keşiflerle daha da artmıştır. Her ne kadar bu koridorlar ticari amaçla oluşturulmuş olsa da medeniyetler arasında yaşam ve kültürün taşınmasına da aracılık etmiştir. Günümüze gelindiğinde birçok devletin, geçmişinde topraklarında var olmuş medeniyetlerin yaşantılarının izlerini taşıdığı, bilimsel çalışmalarda ve basında sıkça ele alınmakta ve paylaşılmaktadır.

Daha önceki zamanlarda küçük çapta yaşansa da Tablo 1’de özetlenen ve endüstrileşme süreci ile paralel ilerleyen küreselleşme süreci, “Sanayi Devrimi” olarak ifade edilen 18’inci yüzyılın sonuna doğru buharlı makinelerin sanayide yerini almaya başlamasıyla dünyayı etkilemeye başlamıştır. Ulaşım ve taşımacılığı kolaylaştıran Sanayi Devrimi, Küreselleşmenin ve Küreselleşme 1.0 sürecinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Buharla çalışan denizyolu ve demiryolu araçlarının hayata dahil olması özellikle İngiltere’nin ticaret hacmini ve dünyadaki hegemonyasını artırırken, 100 yıla yakın bir dönemi kapsayan Küreselleşme 1.0 sürecinde dünya ticaret hacmi de önemli düzeyde artmıştır.

Tablo 1’den de görüleceği gibi artık günümüzde Endüstri 4.0 yaşanırken, buna paralel olarak küreselleşme sürecinde de Küreselleşme 4.0 yaşanmaktadır. Farklı ülkelere bilim adamları, uluslararası toplumun çeşitli alanlarda bilimsel ve teknolojik atılımlar dönemine girdiği tezini savunurken, gelecek küreselleşme dönemini de “teknolojileşme” olarak adlandırmışlardır. Bu dönemde Küreselleşme 4.0’ın temel özellikleri olarak yenilik /yenilikçilik ve süper teknoloji sayılmaktadır. Küreselleşmenin ana itici gücünün uluslararası şirketler olduğuna dikkat etmek önemlidir. Dijital ekonomide, yabancı yatırımı çeken ülkelerin rekabet avantajları değişmekte ve şirketler daha çok kalifiye personel ve ucuz enerjiye yönelmektedir. Sonuç olarak, günümüzde doğrudan yabancı yatırımlar şeklindeki sermaye ihracatı ile uluslararası ticari faaliyetlerden, sözleşme şartlarına dayalı faaliyetlere

doğru kademeli bir geçiş yaşanmaktadır. Bütün bunlar küreselleşme süreçlerinin mevcut aşamasının özelliklerini tanımlamaktadır. (Efremov and Vladimirova, 2019:34-35)

Teknolojideki gelişmelere bağlı olarak üretim sistemlerindeki gelişmeler üretim artışına ve üretilen ürünlerin pazarlanması için yeni pazar arayışlarının ortaya çıkmasına neden olmuş ve dış ticaret her geçen zaman artmıştır. Ticaretteki bu gelişme ülkeleri sadece ekonomik olarak değil sosyal, politik ve kültürel olarak da birbirlerine yakınlaştırmıştır. II. Dünya Savaşından sonra yapılandırılan yeni dünya düzeninin en önemli itici gücü uluslararası ticaret olmuştur. Belirlenen gelişme ve kalkınma tedbirleri içerisinde en başta “dış ticaretin önündeki engellerin tamamen kaldırılarak serbestleştirilmesi” temel hedeflerden olmuştur. Dünya ekonomisindeki bu çabalar, teknolojinin de katkılarıyla ülkeleri birbirine iyice yaklaştırmıştır.

Ülkeler ulusal olanaklarıyla üretmesi mümkün olmayan ya da yetersiz düzeyde üretebildiği mal ve hizmetleri dış ticaret aracılığıyla, yeterli miktarda, daha kaliteli ve daha ucuza elde edebilmektedirler. Ayrıca ülkeler ihracat amaçlı daha fazla mal ve hizmet üretebilmekte ve bu da ülkedeki istihdam ve gelirleri artırırken, ülkenin kalkınarak daha üst yaşam seviyelerine ulaşmalarını hızlandırmakta ve kolaylaştırmaktadır. Firmalar uluslararası piyasalardan daha kaliteli, daha ucuza ve yeterli miktarda girdi temin edebilmekte ve bu da firmaların üretim maliyetlerini düşürürken hem ulusal hem de uluslararası piyasalarda rekabet avantajı yaratabilmektedir. Ancak, dış ticaret sürecinin doğru yönetilememesi ülkenin dış açık sorunu ile karşı karşıya kalmasına neden olabilecek ve ithalatın ihracatı aşmasıyla ilerleyen süreçte döviz darboğazlarının yaşanması sorunu ortaya çıkabilecektir. Bu durum ülkenin milli parasının değer kaybetmesine ve ithalatın pahalılaşmasına neden olabilecektir. Belki dış ticaret açığının kapanması anlamında bu gelişme olumlu bir etki yaratabilecektir, ancak ithal girdi kullanan sektörler için maliyetlerin yükselmesi ürün fiyatlarının artmasına ve enflasyona neden olabilecektir.

Tablo 1. Küreselleşme Süreci

Küreselleşme 1.0 Öncesi		İnsanlığın varoluşundan, Küreselleşme sürecinde milat olarak kabul edilen Coğrafi Keşiflere kadar ülkelerin diğer ülkelerle ilişkilerini coğrafik yakınlıkları belirlemiştir. Ancak, milattan önceki tarihlere dayanan ve uzak doğuyu Avrupa'ya bağlayan İpek Yolu ve Baharat Yolu, birbirine çok uzak olan onlarca ülkenin ilişki kurmasını sağlayarak bir anlamda Coğrafi Keşiflere kadar küreselleşmenin o dönemdeki temsilcileri olmuşlardır. 15'inci yüzyılda Avrupalı denizcilerin Amerika'yı keşfetmeleri, Orta ve Uzak Doğuya yeni ulaşım yolları bulmaları, bilimsel ve teknolojik gelişmeler, ülkeleri sadece ticari olarak değil bilimsel, sosyal ve kültürel olarak da birbirlerine yaklaştırmıştır. Yani gemiler, yük arabaları ve yük hayvanları, ticari malların yanı sıra kültür ve yaşam tarzı da taşımıştır.
Küreselleşme 1.0 18.YY Sonu – 1914	Başlangıç	Sanayi Devrimi
	Kazanımlar	Tüm sektörlerde makineleşme başlamış ve başta ulaşım ve taşıma olmak üzere üretim ve ticaret kolaylaşmıştır. Telgraf yaygınlaşmış ve iletişim kolaylaşmış ve hızlanmıştır. Üretim ve ticaret hacmi artmıştır. Dünyada fiyatlar dengelenmeye başlamıştır.
Küreselleşme 2.0 1945 – 1980'li Yıllar	Başlangıç	II. Dünya Savaşı sonrası dünyanın yeniden yapılandırılması, Birleşmiş Milletler (BM), Dünya Bankası (DB) ve Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) kurulması, Gümrük Tarifeleri Genel Anlaşmasıyla (GATT) uluslararası ticareti yapılandırma çabaları, elektriğin üretim hayatındaki yerinin artması, bant üretim sistemine geçilmesi
	Kazanımlar	Dünyada büyük savaşlar son bulmuştur. Elektrik ve elektronik sistemler üretim hayatına dahil olmuş ve bant üretim sistemi sanayide yerini almıştır. Mikro işlemcilerin ortaya çıkarılmasıyla bilgisayar teknolojileri de önemli gelişmeler yaşamıştır. Yoğun kitlesel üretimin sağladığı düşük maliyetli üretim artışı ve buna paralel olarak ulaşım ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler dünya üretiminin ve ticaret hacminin katlanarak artmasına neden olmuştur. Havacılık sektöründe önemi gelişmeler sağlanmış ve uzay çalışmaları hız kazanmıştır. 1980'lerde 3D yazıcılar ortaya çıkmış ve bu da özellikle beyaz eşya ve otomotiv sektörünün gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır.
Küreselleşme 3.0 1990'lı – 2010'lu yıllar	Başlangıç	SSCB'nin ve Doğu Bloku'nun dağılması, Berlin Duvarı'nın yıkılması
	Kazanımlar	Soğuk savaş dönemi son bulmuştur. Doğu Bloku ülkeleri ekonomik sistemlerini değiştirmiş ve piyasa ekonomisine geçmeye başlamıştır. Bu dünyada ticaretin artmasına neden olmuştur. Doğrudan sermaye yatırımlarından artış olmuştur. Özellikle Çin'in kabul etmiş olduğu yabancı sermaye yatırımları ile dünya ticaretindeki payı büyük bir hızla artmıştır. E – ticaret ticari hayata dahil olmuş ve ağırlığını artırmıştır. Yazılım sistemleri ve internet tabanlı uygulamalardaki gelişmeler iletişimi ve ticareti kolaylaştırmıştır. Ülkeler arasındaki etkileşim artmıştır.
Küreselleşme 4.0 (Günümüz)	Başlangıç	Covit 19 Salgını, 5G teknolojisinin kullanılmaya başlaması, smart sistemlerin ve yapay zekâ uygulamalarının yaygınlaşması
	Kazanımlar	Dünya Küreselleşme 4.0 sürecine yeni girmiştir. Covid 19 Salgınının çok kısa bir zamanda tüm dünyayı etkisi altına alması küreselleşmenin ulaştığı boyutu ortaya koymaktadır. 4G teknolojisinden 10 kat daha hızlı bir bilgi akışını sağlama kapasitesine sahip 5G teknolojisinin uygulamalarının görülmeye başlanması, bilginin büyümesinin kümülatif yapısını ortaya koymaktadır. Robotik sistemlerin, yapay zekâ uygulamalarının ve insansız teknolojilerin hayatın her alanına girmiş olması hayatta yapılabileceklerin sınırını hayal gücüne endekslemiştir. Üretimde verimliliğin artması, dünya kaynaklarının etkin kullanımı, çevrenin korunması ve yaşam standartlarının artması açısından çok önemli katkılarının olacağı tartışılmazdır.

Kaynak: A brief history of globalization (URL – 1)

Önemli ve temel makro ekonomik sorunlardan olan dış açık sorunu ülkenin diğer makro ekonomik değişkenleri üzerinde de (fiyat istikrarı, istihdam, büyüme) olumsuz etkilere sebep olabilecektir. (Polat ve Peker, 2016: 27)

Günümüz dünya ekonomisinde dış ticaret yapmayan bir ülke ekonomisi yoktur. Ülkelerin gerek ülke ve gerekse dünya kaynaklarının etkin kullanımı anlamında ithalat ve ihracat yapımları gerekli bir ekonomik faaliyettir. Dış ticaret sayesinde insanlar daha ucuza, daha kaliteli ve yeterli miktarda mal ve hizmet tüketme imkânına ulaşırken, ülkelerin refahları da artmaktadır.

Dış ticaret ve uluslararası sermaye hareketlerinin desteklediği ve bugün artık limitlerine yaklaşan küreselleşmenin etkileriyle herhangi bir ülkede yaşanan kriz ya da sorun çok çabuk ve etkili bir şekilde diğer ülkeleri de etkiler hale gelmiştir. 2008 Finansal Krizinin ve 2019 yılında Covid – 19 hastalığının çok kısa zamanda tüm dünyayı etkisi altına alması, küreselleşmenin boyutlarını ortaya koyma açısından en yakın örneklerdir.

2.1. Dış Ticaret ve Küreselleşme İlişkisine Kuramsal Yaklaşım

Küreselleşme olgusunun ortaya çıkmasının en önemli sebebi ticarettir. Ülkelerin daha iyi yaşam olanaklarına ulaşmada öncelikli hedefi, kalkınmayı destekleyecek gelir düzeyine ulaşmaktır. Bunun içinde daha çok üretmek ve bu üretimi satarak gelire dönüştürmek gereklidir. Dolayısıyla daha çok üretmek için daha çok, daha kaliteli ve daha ucuz kaynağa ve üretilenleri de satmak için yeni pazarlara ihtiyaç vardır. Ancak ülkelerin kaynakları daha çok üretimi gerçekleştirme açısından yetersiz kalabilir ya da ürettiklerini satmak için ulusal sınırlar içerisinde yeterli talep bulamayabilir. Bu durumda yapılması gereken yabancı kaynaklara ve pazarlara ulaşmak olacaktır.

Daha çok üretme, daha çok satma ve güçlü ülke olma çabaları içinde Rönesans sonrası Avrupa'sında başta İngiltere, Fransa ve İspanya olmak üzere Avrupa ülkeleri arasında büyük bir rekabet yaşanmaya başlamıştır. Denizcilikte yaşanan gelişmelerin desteklediği ve 15. ve 16. yüzyıllarda yayılan ve etkilerini günümüze kadar taşıyan sömürgeci yaklaşımın coğrafi keşifler

uluslararası ticaretin artmasına neden olurken, yeni kıta Amerika, Afrika, Asya ve Avustralya kıtalarının doğal zenginliklerinin sömürgeci Avrupa ülkeleri tarafından kullanılmasına yol açmıştır. Sömürgeci ülkeler arasındaki daha güçlü ve büyük ülke olma rekabetinin yol açtığı coğrafi keşifler ve sömürgecilik akımının küreselleşme sürecine önemli düzeyde katkısı olmuştur. (Uygur ve Uygur, 2013:274, 275, 281) Bu dönemle birlikte teknolojiye yaşanan gelişmeler ulaşım ve iletişimi kolaylaştırırken hem kaynaklara erişim hem de üretimin pazarlanması açısından avantajlar sağlamıştır. Böylece ülkeler teknolojik gelişmelerin de katkısıyla daha fazla üretme ve ürettiğini de satabilme açısından, ulusal ve uluslararası düzeyde, her geçen zaman daha hızlı ve kolay süreçler yaşamaya başlamışlardır.

Maiga, Hu, Mekongcho ve Coulibaly (2018), çalışmalarında ekonomik küreselleşme, doğrudan yatırımlar ve ihracat arasındaki nedenselliğin varlığını ve doğasını belirlemek üzere Panel Granger Nedensellik Testi gerçekleştirmişler ve yanı sıra PVAR varyans ayrışmasını ve panel etki – tepki fonksiyonunu test etmişler ve ekonomik küreselleşmenin ihracatı pozitif yönde etkilediğini tespit etmişlerdir. Çalışmalarında Arama Sonuçları ECOWAS (Economic Community of West African States) ülkelerinin ihracatı teşvik etmeye yönelik tedbirlerden daha çok dış ticareti engelleyici önlemlerin sebep olduğu maliyetleri azaltan tedbirlerin uygulanmasının daha etkili olacağı önerisinde bulunmuşlardır. Arribas, Perez ve Tortosa – Ausina (2009), küreselleşmenin ölçülmesi amacıyla bir standart belirlemek üzere analize dahil edilen 59 ülke ve dünya ekonomisi için açıklık, bağımlılık ve bütünleşme kriterleri bazında birtakım göstergeler belirlemeye çalışmışlardır. 1967-2004 döneminde ülkelerin ticaret verilerini kullanmışlar ve ticari bütünleşmenin geleneksel göstergelerin işaret ettiğinden daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Ancak bu bütünleşmenin küçük Avrupa ve Güney Asya ülkelerinde daha yüksek olduğu, büyük ekonomilerde ise biraz daha düşük seviyede kaldığı ve bazı büyük ekonomilerdeki düşük dereceli açıklık düzeyinin küreselleşmenin ilerlemesini tehlikeye soktuğu saptanmıştır. Surugiu ve Surugiu (2015) yaptıkları çalışmada yıllar içinde ticaretin artmasının küreselleşmenin bir sonucu olduğu

nu, ülkelerin gelişmesinde uluslararası ticaretin önemli bir payının olduğunu ve küreselleşmenin firmalar tarafından göz ardı edilemeyeceğini vurgulamışlardır. Uluslararası ticarete yönelik engellerin azaltılması ve prosedürlerin basitleştirilmesinin ticareti artırırken ülkelerin üretim ve tüketim anlamında birbirlerine yaklaştıklarını söylemişlerdir. Shittu, Yusuf, El Houssein ve Hassan (2020), yapmış oldukları çalışmada küreselleşmenin gelişmekte olan ülkelere dünya ticaretinden daha büyük pay verdiğini ve böylece ekonomik potansiyellerini maksimumlaştırma anlamında avantaj sağladığını, dış ticaret engellerinin kaldırılmasının bu ülkelerin dünyaya entegrasyonuna yardımcı olduğunu ve küresel dünyadan kendilerini izole eden devletlerin teknolojik gelişmelere ulaşmada sorunlar yaşadığını ve büyümelerine sağlamada çok önemli fırsatları kaçırdıklarını söylemişlerdir. Ayrıca küreselleşmenin yatırım ve ticaret üzerindeki engelleri kaldırarak sanayileşmeyi artırdığını belirtmişlerdir. Savrul ve İncekara (2015) Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü'ne (KEİ) üye ülkelerin ticaret verilerini kullanarak gerçekleştirmiş oldukları panel veri analizi sonucunda küreselleşmenin uluslararası ticaret üzerinde önemli bir etkisinin olduğunu ve küreselleşme sürecinin KEİ üye ülkelerindeki ticaretin serbestleştirilmesine de olumlu katkı sağladığını belirlemişlerdir. Alhannahtah (2016) Batı Asya ülkeleri üzerinde yaptığı değerlendirmede, Batı Asya ülkelerinin küreselleşme açısından farklılık gösterdiği, uluslararası petrol şirketlerinin faaliyette bulunduğu Birleşik Arap Emirlikleri ve Katar gibi petrol zengini ülkelerin daha küreselleşmiş oldukları ve bunda da ekonomilerinin farklı oranlarda uluslararası ticarete dahil olmaları ile açıklanabileceği sonucuna ulaşmıştır. Chen ve Intal (2017) ASEAN ve Doğu Asya ülkeleri üzerinde yapmış oldukları analizde, bölgedeki ticari açıklığın küresel ticarete karşılaştırmalı üstünlük yarattığını ve böylece bölge ülkelerinin AB ve ABD pazarlarına ulaşmada avantaj ve rekabet üstünlüğü sağladığını ve bunun sonucunda 2000'lerin başından bu yana da ihracatta önemli bir büyüme sağlandığını söylemişlerdir. Bölge ülkelerinin tarifeleri sıfırlaması sonucunda yeni bölgesel ve küresel ticaret ağlarının oluştuğunu ve bölgedeki ticaretin artmasında teknolojiye bağlı gelişmelerin de önemli payının olduğunu söylemişlerdir. Dola-

yısıyla bölgenin dünyaya entegrasyonunda ve küreselleşmesinde ticaretin önemli bir payının olduğunu söylemişlerdir. Dima (2016) Romanya'daki küreselleşme, ticari açıklık ve doğrudan yabancı yatırımların etkileşimini analiz etmiş ve bu üç parametre arasında bir pozitif ve doğrulanmış bağıntı olduğunu tespit etmiştir. Dima, ticari açıklık parametresi için ihracat ve ithalat toplamının GSYH içindeki payını esas almış ve analizinde ticari açıklığın küreselleşmeyi pozitif yönde etkilediğini ve küreselleşme sürecinin de ithalat ve ihracat faaliyetlerini canlandırdığını söylemiştir. Çütücü (2017) 1970 – 2016 dönemi için küreselleşme ve dış ticaret ilişkisinin Türkiye perspektifinde analiz etmiştir. Bu çalışmada ihracat ile küreselleşme arasında doğrusal ve doğrusal olmayan uzun vadeli bir ilişki olduğu, ancak küreselleşme ile ithalat arasında uzun vadeli bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, küreselleşmenin ihracat üzerinde etkili olduğu ve cari açık sorununun çözümüne yönelik olarak dışa açıklığı ve ihracatı geliştirmek üzere daha etkin politikaların oluşturulması gerektiği vurgulanmıştır. Metin ve Akcan (2017) yapmış oldukları çalışmalarında ekonomik ve politik küreselleşmenin dış ticarete yol açtığı, ancak sosyal küreselleşme ile dış ticaret arasında nedensellik ilişkisinin olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Akbulut Yıldız ve Tosun (2019) çalışmalarında BRICS (Çin, Rusya, Brezilya, Hindistan, Güney Afrika) ülkelerinin küreselleşme performanslarının dış ticaret üzerindeki etkisi araştırmışlardır. 1990 – 2015 dönemini kapsayan çalışmada analiz sonucunda küreselleşmenin ticaret hacmi üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisinin olduğunu tespit etmişlerdir. Çalışmada, BRICS ülkelerinin uluslararası pazarlara entegre olma çabalarının dış ticaretlerinin gelişmesine katkı sağladığı ve bu ülkelerin küreselleşme süreçlerinin, birçok gelişmiş ülkenin uluslararası piyasalardaki ağırlıklarının azaltacağına işaret ettiği vurgulanmıştır. Huh ve Park (2019) 150 ülkeyi kapsayan çalışmalarında, yeni bir bileşik küreselleşme endeksi geliştirmek ve bu endeksi küreselleşmenin ekonomik büyüme ve gelir eşitsizliği üzerindeki olası etkilerini ampirik olarak değerlendirmeye çalışmışlardır. Çalışmada küreselleşmenin ekonomik büyümeyi teşvik etmesine rağmen, gelir eşitsizliğini daha da kötüleştirebileceği sonucu-

na ulaşmışlar, bununla birlikte ülkelerin çok taraflı ticareten faydalanmak için bölgesel entegrasyon arayışı içinde olduklarını belirtmişlerdir.

Dış ticaret ve küreselleşme arasındaki ilişkiyle ilgili değerlendirmelerde bulunan çalışmalarda küreselleşme ve dış ticaret arasında pozitif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Bu sonuçlar dış ticaretin küreselleşmenin yoğunlaşmasında önemli bir unsur olduğunu göstermektedir. Çalışmanın devamında farklı bir yaklaşımla dış ticaretle küreselleşme arasındaki ilişkinin yönü ve etki düzeyi tespit edilmeye çalışılmıştır.

3. DIŞ TİCARET VE KÜRESELLEŞME ANALİZİ

Yukarıda birkaç örneğine değinilen, “küreselleşme” ve “dış ticaret” ilişkisiyle ilgili farklı bakış açılarıyla ve farklı yöntemlerle yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmada da küreselleşme ve dış ticaret ilişkisi farklı bir bakış açısıyla, farklı bir yöntemle ve Türkiye örneğinde ele alınmıştır. Küreselleşme ve dış ticaret arasındaki ilişki, Türkiye için belirlenen KOF Küreselleşme İndeksi verileri ile Türkiye'nin dış ticareti değerleri analize dahil edilerek tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 2. KOF Küreselleşme İndekslerinin Kapsamı

Küreselleşme İndeksi (Fili)	Ağırlık	Küreselleşme İndeksi (Teknik)	Ağırlık
Ekonomik Küreselleşme	33,3	Ekonomik Küreselleşme	33,3
Ticari Küreselleşme	50,0	Ticari Küreselleşme	50,0
Mal Ticareti	38,8	Ticari Düzenlemeler	26,8
Hizmet Ticareti	44,7	Ticari Vergiler	24,4
Ticaret Ortağı Çeşitliliği	16,5	Tarifeler	25,6
		Ticari Anlaşmalar	23,2
Finansal Küreselleşme	50,0	Finansal Küreselleşme	50,0
Doğrudan Yabancı Yatırım	26,7	Yatırım Engelleri	33,3
Portföy Yatırımı	16,5	Sermaye Hesabı Şeffaflığı	38,5
Uluslararası Borç	27,6	Uluslararası Yatırım Sözleşmeleri	28,2
Uluslararası Rezervler	2,1		
Uluslararası Gelir Ödemeleri	27,1		
Sosyal Küreselleşme	33,3	Sosyal Küreselleşme	33,3
Kişilerarası Küreselleşme	33,3	Kişilerarası Küreselleşme	33,3
Uluslararası Ses Trafikliği	20,8	Telefon Aboneliği	39,9
Transferler	21,9	Seyahat Özgürlüğü	32,7
Dış Turizm	21,0	Uluslararası Hava Limanları	27,4
Uluslararası Öğrenciler	19,1		
Göç	17,2		
Bilgi Küreselleşmesi	33,3	Bilgi Küreselleşmesi	33,3
Kullanılan İnternet Bant Genişliği	37,2	Televizyon Erişimi	36,8
Uluslararası Patentler	28,3	İnternet Girişi	42,6
Yüksek Teknoloji İhracatı	34,5	Basın Özgürlüğü	20,6
Kültürel Küreselleşme	33,3	Kültürel Küreselleşme	33,3
Kültürel Eşya Ticareti	28,1	Cinsiyet Paritesi	24,7
Kişisel Hizmetlerde Ticaret	24,6	Beşerî Sermaye	41,4
Uluslararası Markalar	9,7	Kişisel Özgürlükler	33,9
McDonald's Restoran	21,6		
IKEA Mağazaları	16,0		
Politik Küreselleşme	33,3	Politik Küreselleşme	33,3
Büyükelçilikler	36,5	Uluslararası Kuruluşlar	36,2
BM'in Barış Görevi	25,7	Uluslararası Anlaşmalar	33,4
Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları	37,8	Antlaşma Ortağı Çeşitliliği	30,4

Kaynak: (Gygli and others, 2019: 545), (Polat ve Peker, 2020: 3997 – 3998).

KOF (Konjunkturforschungsstelle) İsviçre Ekonomi Enstitüsü'nün her yıl yayınladığı KOF Küreselleşme İndeksleri, küreselleşmenin gelişimini ortaya koyan önemli bir istatistiksel çalışmadır. Tablo 2'de özetlenen İndeks 43 farklı parametre göz önünde bulundurularak, ekonomik, politik ve sosyal olmak üzere 3 ana başlık altında, finansal, ticari, kişilerarası, bilgi ve kültürel küreselleşme olmak üzere 5 alt ayırmadan oluşturulmaktadır. İsviçre Ekonomi Enstitüsü'nün bu çalışmasında KOF Küreselleşme Endeksi, 1970 yılından bu yana Dünya Bankası'nın yapmış olduğu ülke ve bölge sınıflamasına göre 203 ülke ve bölge için yıllık olarak belirlenmektedir. (Gygli and others, 2019: 558) Analizde 1970 – 2018 yılları arası KOF Küreselleşme İndeksi değerleri ile aynı dönem için T.C. Merkez Bankası ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerinden derlenen Türkiye'nin Dış Ticaret verileri kullanılmıştır.

Dış ticaret ve küreselleşme arasındaki ilişkiler, basit doğrusal, tek-değişkenli ikinci dereceden polinomial regresyon, tek-değişkenli üçüncü dereceden polinomial regresyon ve basit ve çoklu korelasyon analizleriyle belirlenmeye çalışılmıştır.

Regresyon analizi, belirlenen en az iki değişken arasındaki ilişkinin incelenmesinde kullanılan istatistiksel bir yöntemdir. Regresyon analizinde temel amaçlardan birisi, bağımlı (yanıt) değişken ile bir veya daha fazla bağımsız (açıklayıcı) değişken arasındaki işlevsel ilişki için bir model elde etmektir. Aralarında doğrusal ilişki bulunan y bağımlı değişkeni ile x bağımsız değişkenine ilişkin basit doğrusal regresyon modeli (1) nolu eşitlikte verilmektedir.

$$y = \beta_0 + \beta_1 x + \varepsilon \quad (1)$$

Modelde yer alan bilinmeyen sabit terimlerden β_0 , kesim noktasını ve β_1 ise doğrunun eğimini belirtmektedir (Montgomery and others, 2012). ε terimi ise rassal hata bileşenidir. Modelde, x değerindeki her birim artış için, y 'nin koşullu beklenen değeri β_1 birim artmaktadır. Basit doğrusal regresyon analizinde, ilişkinin doğrusal olmasından dolayı rassal hataların ortalamasının sıfır olduğu, aynı bilinmeyen varyansa sahip oldukları, bir hatanın aldığı değerlerin bir diğerinden bağımsız

olduğu ve de normal dağılıma sahip oldukları varsayılmaktadır. Modelde yer alan bilinmeyen parametrelerin kestiriminde en küçük kareler yönteminden yararlanılır. Bu yöntemde, y_i gözlem değerleri ile regresyon doğrusu arasındaki farkların kareleri toplamı minimum olacak şekilde β_0 ve β_1 değerlerinin kestirimi yapılır.

Değişkenler arasındaki ilişkinin doğrusal olmadığı durumlarda, bir başka deyişle bağımlı ve bağımsız değişken arasındaki eğrisel ilişkileri modellemede ise polinomial regresyon analizine başvurulur. Polinomial regresyon analizi, çoklu doğrusal regresyon analizinin özel bir durumu olarak kabul edilmektedir. Tek-değişkenli ikinci dereceden polinomial regresyon modeli (2) nolu eşitlikte verilmektedir.

$$y = \beta_0 + \beta_1 x + \beta_2 x^2 + \varepsilon \quad (2)$$

Bu modelde bağımsız değişkene ilişkin olarak x^2 terimi de yer almaktadır. Modelde yer alan β_1 terimi doğrusal etki parametresi, β_2 terimi ise karesel etki parametresi adını alır. Modelde, x değerindeki her birim artış için y 'nin koşullu beklenen değeri $\beta_1 + \beta_2 (2x+1)$ birim artmaktadır. Bağımlı değişkendeki değişimin bağımsız değişkene bağlı olması, kestirilecek parametreler bakımından modelin doğrusal olmasına karşın, x ve y arasındaki ilişkiyi eğrisel kılmaktadır.

Bu çalışmada kullanılan üçüncü dereceden polinomial modeller ise (3) nolu eşitlik ile belirtilir.

$$y = \beta_0 + \beta_1 x + \beta_2 x^2 + \beta_3 x^3 + \varepsilon \quad (3)$$

Genel olarak, bağımlı değişkenin beklenen değeri k -inci dereceden polinom biçiminde modellenildiğinde, tek değişkenli k -inci dereceden polinomial regresyon modeli (4) nolu eşitlikteki gibi elde edilebilir.

$$y = \beta_0 + \beta_1 x + \beta_2 x^2 + \beta_3 x^3 + \dots + \beta_k x^k + \varepsilon \quad (4)$$

(Montgomery and others, 2012).

Basit korelasyon analizinde, sürekli iki değişken arasındaki ilişkinin doğrusal olduğunun bilindiği durumda, bu iki değişken arasındaki ilişkinin miktarı ve yönü belirlenir. Söz konusu doğrusal ilişkinin miktarını ve yönünü tespit edebilmek amacıyla, $[-1,+1]$ aralığında değerler alabilen (r) Pearson korelasyon katsayısı'na başvurulur. -1 ve

+1 değerlerine yaklaştıkça, değişkenler arasındaki ilişkinin derecesi yükselir. Değişkenler arasında doğrusal bir ilişki söz konusu olmadığında 0'a yakın sonuçlar elde edilir. Değişkenlerden birinin değeri artarken, diğersinin değeri azalma eğilimi gösteriyorsa, negatif korelasyon katsayısı değerleri söz konusu olur. Aksine, değişkenler birlikte artış ya da azalış eğilimi gösterdiğinde ise Pearson korelasyon katsayısı pozitif değerler olacaktır. y bağımlı ve x bağımsız değişkenleri arasındaki Pearson korelasyon katsayısı (5) nolu eşitlik ile verilir. (Peker, Er, Bal ve Sönmez, 2017).

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{(n-1)s_x s_y} \quad (5)$$

t -testi uygulanması sonucunda, Pearson korelasyon katsayısının istatistiksel olarak anlamlılığı test edilebilmektedir.

Pearson korelasyon katsayısının karesi alınarak hesaplanan *belirtme katsayısı* ise bağımlı değişkende ortaya çıkan toplam değişkenliğin ne kadarlık kısmının bağımsız değişken veya değişkenler tarafından açıklandığının tespit edilmesinde kullanılır. Belirtme katsayısı [0,1] aralığında değerler alır.

Çoklu korelasyon analizi, bir adet bağımlı değişken ile bu değişkenin değişimini etkileyen k adet bağımsız değişken arasındaki ilişkinin derecesinin belirlenmesine kullanılır. R ile belirtilen çoklu korelasyon katsayısı, kesim noktası içeren bir doğrusal regresyon modelindeki bağımlı değişkenin kestirilen değerleri ile gerçek değerleri arasındaki Pearson korelasyon katsayısı olarak tanımlanır.

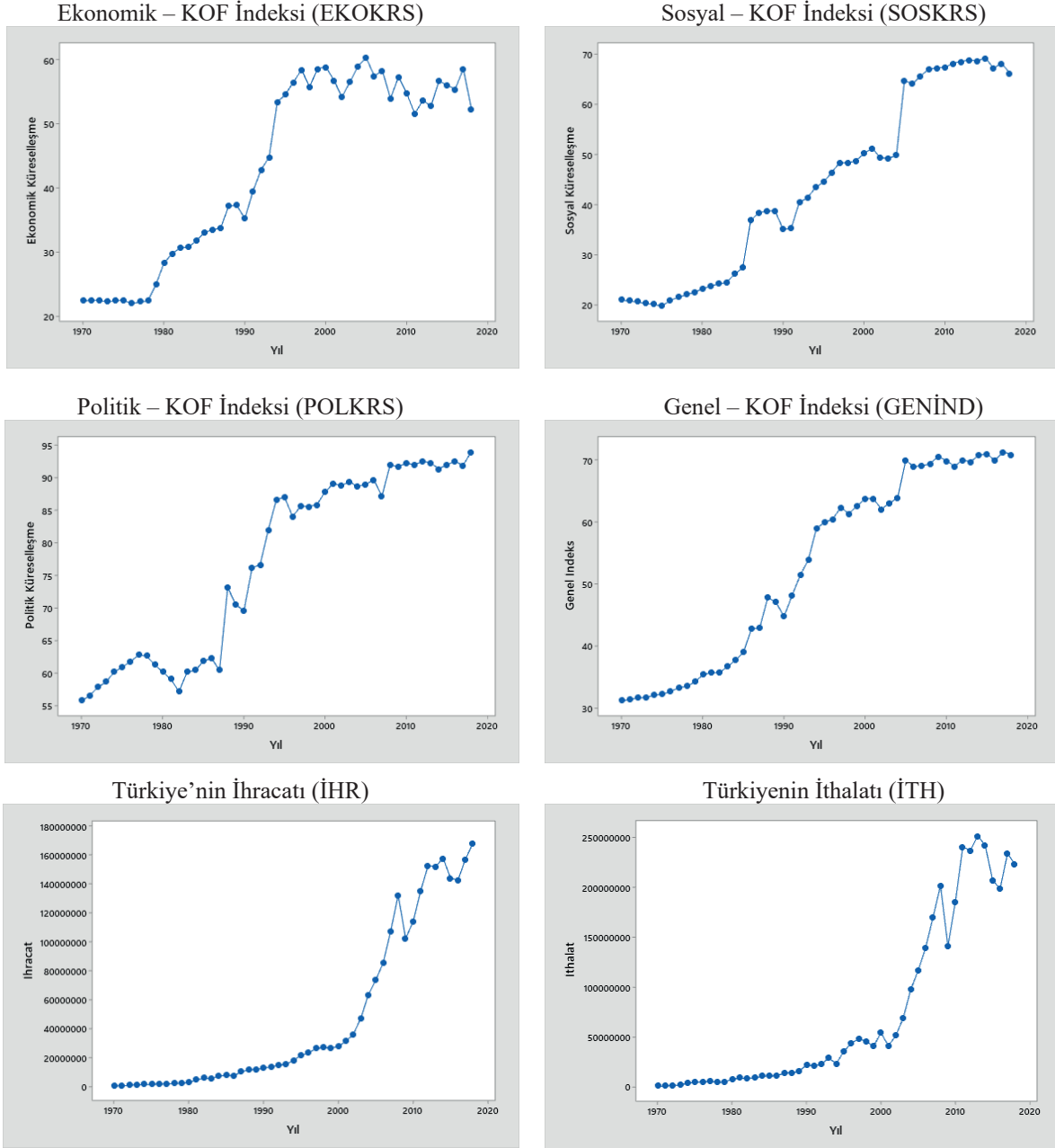
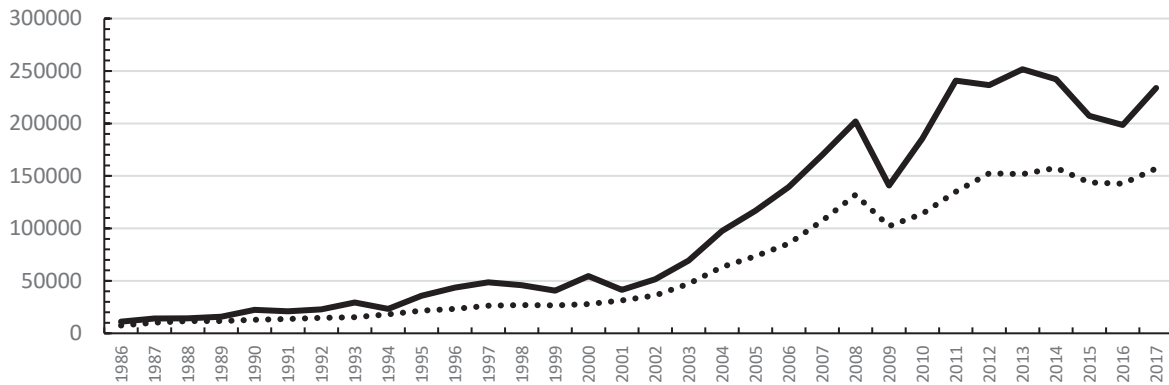
3.1. Uygulama ve Analiz Sonuçları

Çalışmada kullanılan verilerin zamana göre gelişimi Şekil 1'deki grafiklerde gösterilmiştir. Grafikler incelendiğinde, Türkiye'ye ait küreselleşme indeks değerleri eğilim olarak birbirlerine benzemekle birlikte, incelenen dönem içinde farklılaşmıştır. 1980'de dışa açık kalkınma stratejisinin uygulanması, Türkiye'de yaşamın her alanının değişime uğramasına neden olmuş ve bu durum küreselleşme indekslerine de yansımıştır. Her ülkede olduğu gibi ülke ve dünya ekonomisinde yaşanan olumsuzluk ve krizler Türkiye'nin de küreselleşme verilerini negatif yönde etkilemiştir. Yaşanan krizlere

rağmen Türkiye'nin dış ticareti gelişimini sürdürmüş ancak 1980 sonrası 20 yıllık dönemde Şekil 1'den de görüleceği üzere politik ve ekonomik krizlerden olumsuz etkilenmiş ve KOF Küreselleşme indeks değerlerinde söz konusu dönemlerde iniş ve çıkışlar yaşanmıştır. (Polat ve Peker, 2020: 4000-4001)

43. Türkiye Hükümeti 1980'de "24 Ocak Kararları" olarak bilinen yeni stratejiyi açıklamış ve bu kararlar Türkiye'nin için önemli bir önemli bir süreci başlatmıştır. Türkiye ekonomisini yeniden yapılandıran ve bir çok yeni uygulamalar içeren bu Kararlar, Türkiye'nin bugünkü ekonomik yapısının da temelini oluşturmuştur. Türkiye ithal ikameci politikalarla yönlendirilen ekonomik yapıdan, dışa açık, ihracat temelli ve üretimde özel sektörün ve piyasa ekonomisi koşullarının hakim olduğu bir ekonomik yapıya geçmiştir. Yabancı sermaye girişleri artmış, özelleştirme faaliyetleri artırılarak devletin üretimden çekilmesi sağlanmış, sürekli güncellenen teşvik düzenlemeleriyle ihracat her geçen zaman artmış ve Türkiye bugünkü ekonomik yapısına ulaşarak, dünyada en büyük 20 ekonomi arasına girmiştir. Bu sürecin oluşmasında Türkiye'nin uluslararası anlaşma, konvansiyon ve uygulamalara uyum anlamında yapmış olduğu düzenleme ve faaliyetlerin etkisi de çok önemlidir. Bugüne kadarki Türkiye yönetimlerinin benimsemiş oldukları dış stratejiler Türkiye'nin uluslararası oluşumlara entegre olması anlamında katkı sağlamıştır. (Polat ve Peker, 2020: 4002)

Türkiye'nin 1996 yıl başından itibaren AB ile Gümrük Birliği'ne gitmesi, 1999'da AB'ne üye adayı ülke statüsü kazanması ve tam üyelik için 2005'te müzakerelere başlaması; 2009 – 2010 döneminde BM Güvenlik Konseyi Geçici Üyesi olması; NATO ve BM nezdinde Ortadoğu'da barışın sağlanmasında üstlenmiş olduğu aktif görev; ABD, Rusya, Çin, Japonya, Almanya gibi dünyanın önde gelen ülkeleriyle gerçekleştirmiş olduğu işbirlikleri; Ortadoğu ve Orta Asya ülkelerinin enerji kaynaklarının Avrupa'ya ulaştırılmasında çok önemli doğalgaz ve petrol boru hattı projeleriyle üstlenmiş olduğu aktif görevler, Türkiye'nin kalkınmasında ve dünyaya entegrasyonunda önemli faaliyetler olarak ön plana çıkmaktadır. Bu süreçler Türkiye'nin küresel

Şekil 1. Parametrelerin Zamana Göre Değişim Grafikleri – Türkiye (1970 – 2018)**Şekil 2.** Türkiye'nin Dış Ticareti 1986 – 2017 (Milyon \$)

Kaynak: TCMB, TÜİK

bir yapıya ulaşmasında önemli faaliyetlerdir. Bu faaliyetler beraberinde ticareti de getirmektedir. Son 10 yılda yaşanan küresel krizlere rağmen Türkiye dış ticaret değerlerini belli bir seviyede tutmayı başarmıştır (Şekil 2).

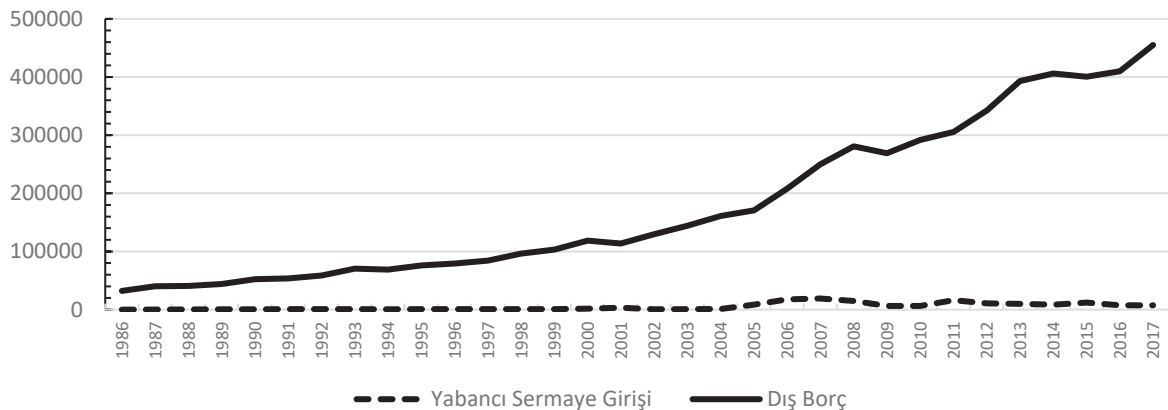
Şekil 1'deki grafikten Türkiye'nin 1970-2018 dönemi ticareti incelendiğinde; ithalat ve ihracatın 1980'e kadar yatay seyir izlediği, sonrasında ise artma sürecine girdiği görülmektedir. 1990'lı yılların ortaları ise büyük artışların yaşandığı yılların başlangıcı olmuştur. 2000'den sonra büyük artışların görüldüğü grafikte, 2008 ve 2009'da etkisini yüksek düzeyde hissettiren Küresel Finansal Krizin etkileriyle ani ve yüksek bir düşüşün yaşandığı görülmektedir. Ancak daha sonra alınan ulusal tedbirler ve dünya ekonomisinde yaşanan iyileşmelerle tekrar yükselme eğilimine geçmiştir. Bu yükseliş 2015'te yaşanan enerji fiyatlarındaki düşme ile son bulmuş ve iki yıllık azalma sürecinin yaşanmasına neden olmuştur. Türkiye'nin önemli enerji ihracatçısı olan komşularının enerji fiyatlarında yaşanan bu düşüşten olumsuz etkilenmesi, aynı zamanda önemli ticaret ortakları olan bu ülkelere olan ihracatının da düşmesine neden olmuştur. Sonrasında tekrar artma eğilimi başlamıştır. Türkiye'nin küreselleşme trendi incelendiğinde ise Şekil 1'de aslında 1990'lı yılların ortasına kadar düşük düzeyde artış yaşansa da yatay bir süreç izleyen dış ticaret verileriyle birlikte, Türkiye küreselleşme anlamında 1980 sonrasında önemli yükselişler yaşamıştır. Şekil 1'deki grafikler, genel olarak

incelendiğinde, dış ticaretteki artışlara paralel bir küreselleşme sürecinin yaşandığı söylenebilir.

Küreselleşme sürecinin gelişimi açısından önemli diğer veriler ise yabancı sermaye girişleri ve dış borç verileridir. 1986 – 2017 dönemi itibarıyla Şekil - 3 incelendiğinde 2002 ve 2009'daki düşüşler dışında yabancı sermaye girişinin sürekli arttığı gözlenmektedir. 2011'deki artıştan sonra ise inişli çıkışlı bir süreç yaşanmıştır. Dış borç verilerine bakıldığında ise incelenen dönem boyunca küçük azalmalar dışında sürekli artışı gözlemlenmektedir. Şekil 1'de Türkiye'nin küreselleşme grafikleriyle yabancı sermaye giriş verileri karşılaştırıldığında, çok az da olsa paralel bir yapı izlediği görülürken, dış borç verilerinin küreselleşme indeksi verilerinin paralel bir seyir izledikleri söylenebilir.

Çalışmanın temel problemini oluşturan "KOF Küreselleşme İndeksleri" ile "Dış Ticaret" değerleri arasındaki ilişki, Türkiye'nin 1970 – 2018 dönemi KOF Küreselleşme İndeksi değerleri ile dış ticaret verileri temelinde istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Bu kapsamda, yukarıda ayrıntıları verilen Basit Doğrusal ve Tek Değişkenli Polinomial Regresyon analizleri ile Basit ve Çoklu Korelasyon analizleri yapılmıştır. İlişkinin istatistiksel olarak belirlenmesi sürecinde Türkiye'nin küreselleşme indeksleri verileriyle ihracat ve ithalat değerleri ayrı ayrı değerlendirilmiş, bunun yanı sıra bağımlı ve bağımsız değişkenler yer değiştirilerek parametrelerin birbirleri üzerindeki etkileri belirlenmeye çalışılmıştır.

Şekil 3. Yabancı Sermaye Girişi ve Dış Borç – Türkiye (1970 – 2018, Milyon \$)

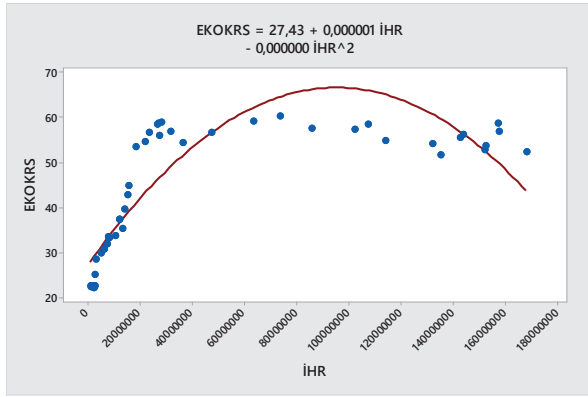

Kaynak: TCMB, TÜİK

Analizin ilk bölümünde, Küreselleşme İndeksleri bağımlı ve İhracat ve İthalat değerleri ise bağımsız değişken alınarak analiz yapılmıştır. İlk bölümde tek-değişkenli ikinci dereceden polinomial regresyon ve çoklu korelasyon analizleri uygulanarak küreselleşme ve dış ticaret arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır.

Bağımlı değişken olarak “Ekonomik Küreselleşme İndeksi” (EKOKRS) ve bağımsız değişken olarak “İhracat” (İHR) alınarak uygulanan tek-değişkenli ikinci dereceden polinomial regresyon analizi sonuçlarına göre:

Şekil 4. EKOKRS ve İHR İlişki Grafiği

Şekil 4'te görüldüğü üzere, EKOKRS ve İHR değişkenleri arasındaki en iyi regresyon modelinin ikinci dereceden polinomial regresyon denklemi olduğu belirlenmiştir. EKOKRS ve İHR değişkenleri arasındaki polinomial bağıntı:

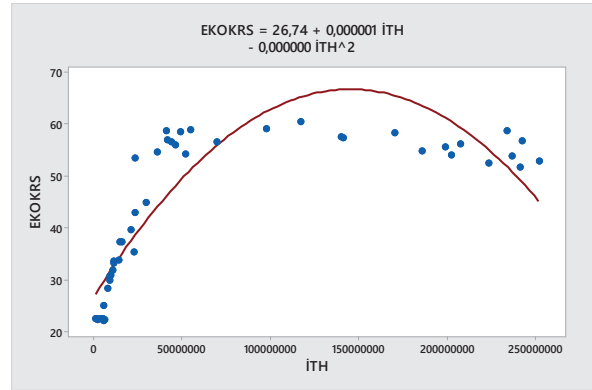
$$EKOKRS = 27,43 + 0,000001 \text{ İHR} - 0,000000 \text{ İHR}^2$$

biçiminde bir denklem ile belirtilebilir. Bu model, EKOKRS ile İHR ve İHR² arasındaki bağıntıyı açıklamada önemli bir modeldir ($F_{(2,46)} = 82,33, P < 0,001^{***}$). Modelde EKOKRS üzerinde hem İHR, hem de İHR² değişkenlerinin etkisinin önemli ve yüksek düzeyde olduğu ($r^2 = \%78,16$) belirlenmiştir. Gerçekleştirilen Çoklu Korelasyon Analizi sonucunda, EKOKRS ile İHR ve İHR² değişkenleri arasında yüksek düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = 0,884, P < 0,001$).

Bağımlı değişken olarak “Ekonomik Küreselleşme İndeksi” (EKOKRS) ve bağımsız değişken olarak “İthalat” (İTH) alınarak uygulanan tek-değişkenli ikinci dereceden polinomial

regresyon analizi sonuçlarına göre:

Şekil 5. EKOKRS ve İTH İlişki Grafiği

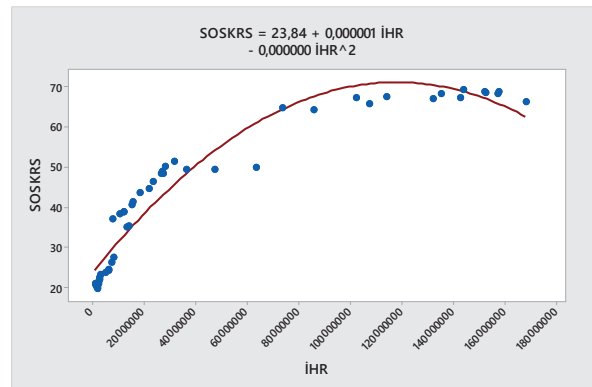
Şekil 5'te görüldüğü üzere, EKOKRS ve İTH değişkenleri arasındaki en iyi regresyon modelinin ikinci dereceden polinomial regresyon denklemi olduğu belirlenmiştir. EKOKRS ve İTH değişkenleri arasındaki polinomial bağıntı:

$$EKOKRS = 26,74 + 0,000001 \text{ İTH} - 0,000000 \text{ İTH}^2$$

biçiminde bir denklem ile belirtilebilir. Bu model, EKOKRS ile İTH ve İTH² arasındaki bağıntıyı açıklamada önemli bir modeldir ($F_{(2,46)} = 91,19, P < 0,001^{***}$). Modelde EKOKRS üzerinde hem İTH, hem de İTH² değişkenlerinin etkisinin önemli ve yüksek düzeyde olduğu ($r^2 = \%79,86$) belirlenmiştir. EKOKRS ile İTH ve İTH² değişkenleri arasında, yüksek düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = 0,894, P < 0,001$).

Bağımlı değişken olarak “Sosyal Küreselleşme İndeksi” (SOSKRS) ve bağımsız değişken olarak “İhracat” (İHR) alınarak uygulanan tek-değişkenli ikinci dereceden polinomial regresyon analizi sonuçlarına göre:

Şekil 6. SOSKRS ve İHR İlişki Grafiği

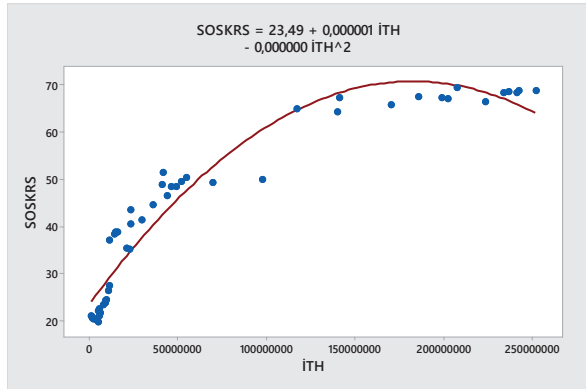
Şekil 6'da görüldüğü üzere, SOSKRS ve İHR değişkenleri arasındaki en iyi regresyon modelinin ikinci dereceden polinomial regresyon denklemi olduğu belirlenmiştir. SOSKRS ve İHR değişkenleri arasındaki polinomial bağıntı:

$$\text{SOSKRS} = 23,84 + 0,000001 \text{ İHR} - 0,000000 \text{ İHR}^2$$

biçiminde bir denklem ile belirtilebilir. Bu model, SOSKRS ile İHR ve İHR² arasındaki bağıntıyı açıklamada önemli bir modeldir ($F_{(2,46)} = 332,74, P < 0,001^{***}$). Modelde SOSKRS üzerinde hem İHR, hem de İHR² değişkenlerinin etkisinin önemli ve çok yüksek düzeyde olduğu ($r^2 = \%93,53$) belirlenmiştir. SOSKRS ile İHR ve İHR² değişkenleri arasında, çok yüksek düzeyli ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = 0,967, P < 0,001$).

Bağımlı değişken olarak "Sosyal Küreselleşme İndeksi" (SOSKRS) ve bağımsız değişken olarak "İthalat" (İTH) alınarak uygulanan tek-değişkenli ikinci dereceden polinomial regresyon analizi sonuçlarına göre:

Şekil 7. SOSKRS ve İTH İlişki Grafiği

Şekil 7'de görüldüğü üzere, SOSKRS ve İTH değişkenleri arasındaki en iyi regresyon modelinin ikinci dereceden polinomial regresyon denklemi olduğu belirlenmiştir. SOSKRS ve İTH değişkenleri arasındaki polinomial bağıntı:

$$\text{SOSKRS} = 23,49 + 0,000001 \text{ İTH} - 0,000000 \text{ İTH}^2$$

biçiminde bir denklem ile belirtilebilir. Bu model, SOSKRS ile İTH ve İTH² arasındaki bağıntıyı açıklamada önemli bir modeldir ($F_{(2,46)} = 311,35, P < 0,001^{***}$). Modelde

SOSKRS üzerinde hem İTH, hem de İTH² değişkenlerinin etkisinin önemli ve çok yüksek düzeyde olduğu ($r^2 = \%93,12$) belirlenmiştir. SOSKRS ile İTH ve İTH² değişkenleri arasında, çok yüksek düzeyli ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = 0,965, P < 0,001$).

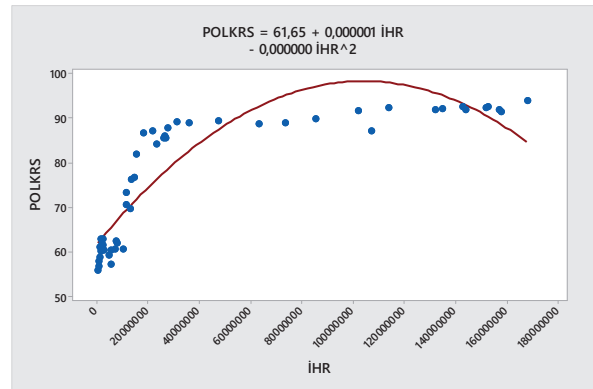
Bağımlı değişken olarak "Politik Küreselleşme İndeksi" (POLKRS) ve bağımsız değişken olarak "İhracat" (İHR) alınarak uygulanan tek-değişkenli ikinci dereceden polinomial regresyon analizi sonuçlarına göre:

Şekil 8'de görüldüğü üzere, POLKRS ve İHR değişkenleri arasındaki en iyi regresyon modelinin ikinci dereceden polinomial regresyon denklemi olduğu belirlenmiştir. POLKRS ve İHR değişkenleri arasındaki polinomial bağıntı:

$$\text{POLKRS} = 61,65 + 0,000001 \text{ İHR} - 0,000000 \text{ İHR}^2$$

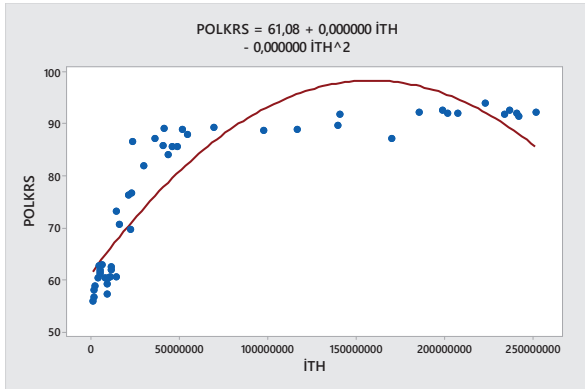
biçiminde bir denklem ile belirtilebilir. Bu model, POLKRS ile İHR ve İHR² arasındaki bağıntıyı açıklamada önemli bir modeldir (). Modelde POLKRS üzerinde hem İHR, hem de İHR² değişkenlerinin etkisinin önemli ve yüksek düzeyde olduğu () belirlenmiştir. POLKRS ile İHR ve İHR² değişkenleri arasında, çok yüksek düzeyli ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = 0,901, P < 0,001$).

Şekil 8. POLKRS ve İHR İlişki Grafiği

Bağımlı değişken olarak "Politik Küreselleşme İndeksi" (POLKRS) ve bağımsız değişken olarak "İthalat" (İTH) alınarak uygulanan tek-değişkenli ikinci dereceden polinomial regresyon analizi sonuçlarına göre:

Şekil 9. POLKRS ve İTH İlişki Grafiği

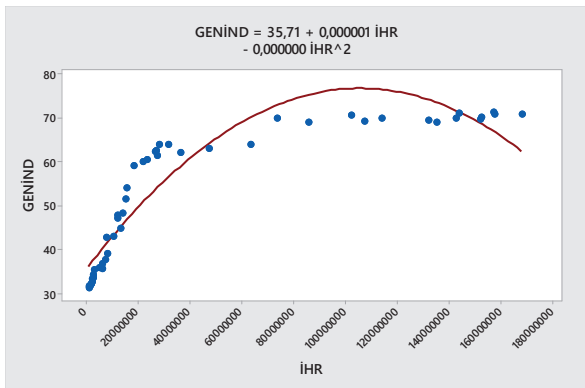
Şekil 9'da görüldüğü üzere, POLKRS ve İTH değişkenleri arasındaki en iyi regresyon modelinin ikinci dereceden polinomiyal regresyon denklemi olduğu belirlenmiştir. POLKRS ve İTH değişkenleri arasındaki polinomiyal bağıntı:

$$\text{POLKRS} = 61,08 + 0,000000 \text{ İTH} - 0,000000 \text{ İTH}^2$$

biçiminde bir denklem ile belirtilebilir. Bu model, POLKRS ile İTH ve İTH² arasındaki bağıntıyı açıklamada önemli bir modeldir ($F_{(2,46)} = 105,29, P < 0,001^{***}$). Modelde POLKRS üzerinde hem İTH, hem de İTH² değişkenlerinin etkisinin önemli ve yüksek düzeyde olduğu ($r^2 = \%82,07$) belirlenmiştir. POLKRS ile İTH ve İTH² değişkenleri arasında, çok yüksek düzeyli ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = 0,906, P < 0,001$).

Bağımlı değişken olarak "Genel Küreselleşme İndeksi" (GENİND) ve bağımsız değişken olarak "İhracat" (İHR) alınarak uygulanan tek-değişkenli ikinci dereceden polinomiyal regresyon analizi sonuçlarına göre:

Şekil 10. GENİND ve İHR İlişki Grafiği

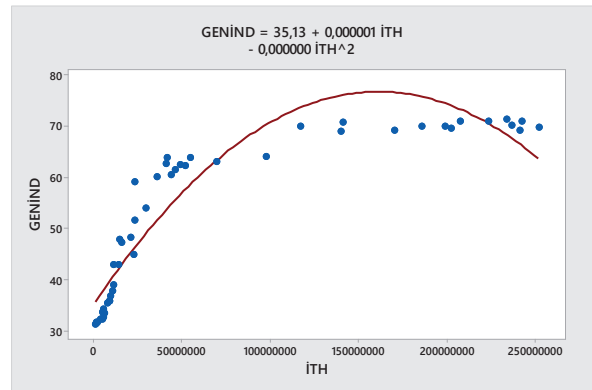
Şekil 10'da görüldüğü üzere, GENİND ve İHR değişkenleri arasındaki en iyi regresyon modelinin ikinci dereceden polinomiyal regresyon denklemi olduğu belirlenmiştir. GENİND ve İHR değişkenleri arasındaki polinomiyal bağıntı:

$$\text{GENİND} = 35,71 + 0,000001 \text{ İHR} - 0,000000 \text{ İHR}^2$$

biçiminde bir denklem ile belirtilebilir. Bu model, GENİND ile İHR ve İHR² arasındaki bağıntıyı açıklamada önemli bir modeldir ($F_{(2,46)} = 163,01, P < 0,001^{***}$). Modelde GENİND üzerinde hem İHR, hem de İHR² değişkenlerinin etkisinin önemli ve yüksek düzeyde olduğu ($r^2 = \%87,63$) belirlenmiştir. GENİND ile İHR ve İHR² değişkenleri arasında, çok yüksek düzeyli ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = 0,936, P < 0,001$).

Bağımlı değişken olarak "Genel Küreselleşme İndeksi" (GENİND) ve bağımsız değişken olarak "İthalat" (İTH) alınarak uygulanan tek-değişkenli ikinci dereceden polinomiyal regresyon analizi sonuçlarına göre:

Şekil 11. GENİND ve İTH İlişki Grafiği

Şekil 11'de görüldüğü üzere, GENİND ve İTH değişkenleri arasındaki en iyi regresyon modelinin ikinci dereceden polinomiyal regresyon denklemi olduğu belirlenmiştir. GENİND ve İTH değişkenleri arasındaki polinomiyal bağıntı:

$$\text{GENİND} = 35,13 + 0,000001 \text{ İTH} - 0,000000 \text{ İTH}^2$$

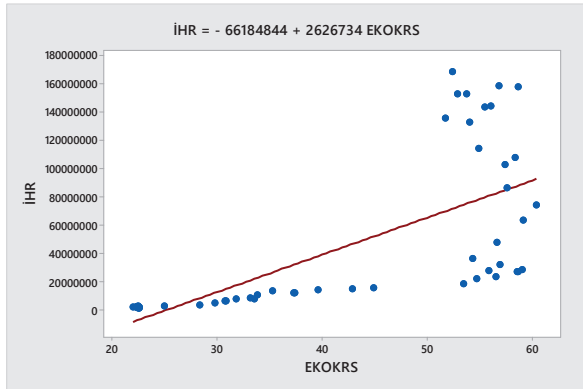
biçiminde bir denklem ile belirtilebilir. Bu model, GENİND ile İTH ve İTH² arasındaki bağıntıyı açıklamada önemli bir modeldir ($F_{(2,46)} = 173,97, P < 0,001^{***}$). Modelde

GENİND üzerinde hem İTH, hem de İTH² değişkenlerinin etkisinin önemli ve yüksek düzeyde olduğu ($r^2 = \%88,32$) belirlenmiştir. GENİND ile İTH ve İTH² değişkenleri arasında, çok yüksek düzeyli ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = 0,940, P < 0,001$).

Analizin *ikinci bölümünde* ise ilk bölümündeki bağımlı ve bağımsız değişkenler yer değiştirilerek analiz yapılmıştır. Buna göre İhracat ve İthalat bağımlı değişken ve KOF Küreselleşme İndeksi değerleri ise bağımsız değişken olarak analize dahil edilerek basit doğrusal regresyon, tek-değişkenli ikinci dereceden polinomial regresyon ve tek-değişkenli üçüncü dereceden polinomial regresyon analizleri ile basit ve çoklu korelasyon analizleri gerçekleştirilerek küreselleşme ve dış ticaret arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır.

Bağımlı değişken olarak “İhracat” (İHR) ve bağımsız değişken olarak “Ekonomik Küreselleşme İndeksi” (EKOKRS) alınarak uygulanan basit doğrusal regresyon analizi sonuçlarına göre:

Şekil 12. İHR ve EKOKRS İlişki Grafiği

Şekil 12’de görüldüğü üzere, İHR ve EKOKRS değişkenleri arasındaki en iyi regresyon modelinin basit doğrusal regresyon denklemi olduğu belirlenmiştir. İHR ve EKOKRS değişkenleri arasındaki doğrusal bağıntı:

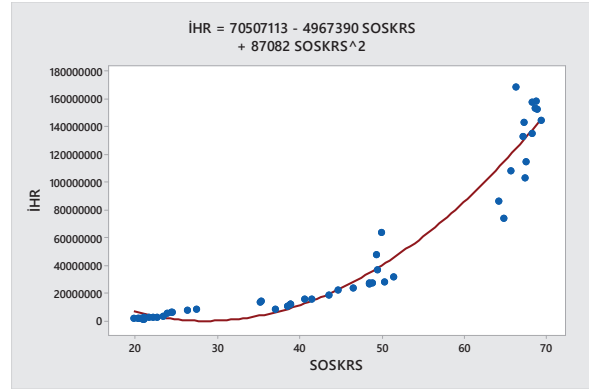
$$\text{İHR} = - 66184844 + 2626734 \text{ EKOKRS}$$

biçiminde bir denklem ile belirtilebilir. Bu model, İHR ve EKOKRS arasındaki bağıntıyı açıklamada önemli bir modeldir ($F_{(1,47)} = 37,34, P < 0,001^{***}$). Modelde İHR üzerinde EKOKRS değişkeninin etkisinin önemli ve orta düzeyde olduğu

($r^2 = \%44,27$) belirlenmiştir. Ayrıca gerçekleştirilen Basit Korelasyon Analizi sonucunda, İHR ile EKOKRS değişkenleri arasında, pozitif, orta düzeyli ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = 0,665, P < 0,001$).

Bağımlı değişken olarak “İhracat” (İHR) ve bağımsız değişken olarak “Sosyal Küreselleşme İndeksi” (SOSKRS) alınarak uygulanan tek-değişkenli ikinci dereceden polinomial regresyon analizi sonuçlarına göre:

Şekil 13. İHR ve SOSKRS İlişki Grafiği

Şekil 13’de görüldüğü üzere, İHR ve SOSKRS değişkenleri arasındaki en iyi regresyon modelinin ikinci dereceden polinomial regresyon denklemi olduğu belirlenmiştir. İHR ve SOSKRS değişkenleri arasındaki polinomial bağıntı:

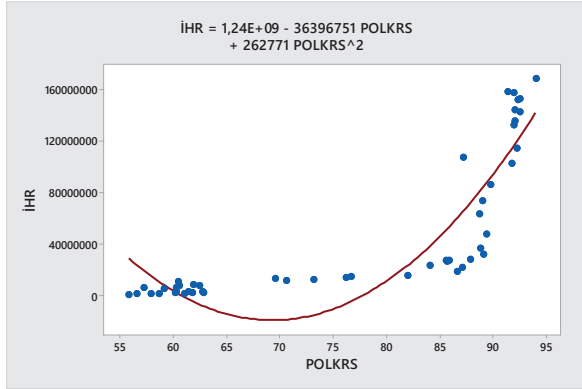
$$\text{İHR} = 70507113 - 4967390 \text{ SOSKRS} + 87082 \text{ SOSKRS}^2$$

biçiminde bir denklem ile belirtilebilir. Bu model, İHR ile SOSKRS ve SOSKRS² arasındaki bağıntıyı açıklamada önemli bir modeldir ($F_{(2,46)} = 396,83, P < 0,001^{***}$). Modelde İHR üzerinde hem SOSKRS, hem de SOSKRS² değişkenlerinin etkisinin önemli ve çok yüksek düzeyde olduğu ($r^2 = \%94,52$) belirlenmiştir. Ayrıca gerçekleştirilen Çoklu Korelasyon Analizi sonucunda, İHR ile SOSKRS ve SOSKRS² değişkenleri arasında, çok yüksek düzeyli ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = 0,972, P < 0,001$).

Bağımlı değişken olarak “İhracat” (İHR) ve bağımsız değişken olarak “Politik Küreselleşme İndeksi” (POLKRS) alınarak uygulanan tek-

değişkenli ikinci dereceden polinomiyal regresyon analizi sonuçlarına göre:

Şekil 14. İHR ve POLKRS İlişki Grafiği

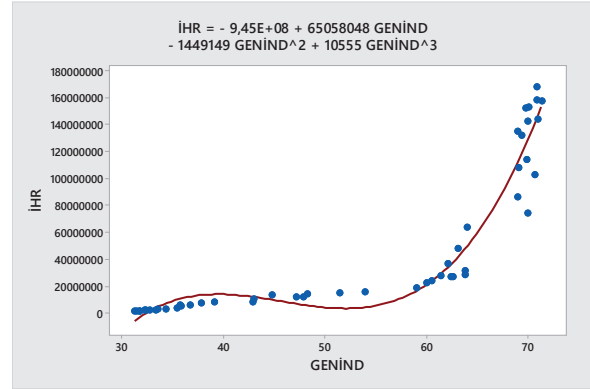
Şekil 14'de görüldüğü üzere, İHR ve POLKRS değişkenleri arasındaki en iyi regresyon modelinin ikinci dereceden polinomiyal regresyon denklemi olduğu belirlenmiştir. İHR ve POLKRS değişkenleri arasındaki polinomiyal bağıntı:

$$\text{İHR} = 1241208882 - 36396751 \text{ POLKRS} + 262771 \text{ POLKRS}^2$$

biçiminde bir denklem ile belirtilebilir. Bu model, İHR ile POLKRS ve POLKRS² arasındaki bağıntıyı açıklamada önemli bir modeldir ($F_{(2,46)} = 91,24, P < 0,001^{***}$). Modelde İHR üzerinde hem POLKRS, hem de POLKRS² değişkenlerinin etkisinin önemli ve yüksek düzeyde olduğu ($r^2 = \%79,87$) belirlenmiştir. İHR ile POLKRS ve POLKRS² değişkenleri arasında, yüksek düzeyli ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = 0,894, P < 0,001$).

Bağımlı değişken olarak "İhracat" (İHR) ve bağımsız değişken olarak "Genel Küreselleşme İndeksi" (GENİND) alınarak uygulanan tek-değişkenli üçüncü dereceden polinomiyal regresyon analizi sonuçlarına göre:

Şekil 15. İHR ve GENİND İlişki Grafiği

Şekil 15'de görüldüğü üzere, İHR ve GENİND değişkenleri arasındaki en iyi regresyon modelinin üçüncü dereceden polinomiyal regresyon denklemi olduğu belirlenmiştir. İHR ve GENİND değişkenleri arasındaki polinomiyal bağıntı:

$$\text{İHR} = - 945485490 + 65058048 \text{ GENİND} - 1449149 \text{ GENİND}^2 + 10555 \text{ GENİND}^3$$

biçiminde bir denklem ile belirtilebilir. Bu model, İHR ile GENİND, GENİND² ve GENİND³ arasındaki bağıntıyı açıklamada önemli bir modeldir ($F_{(3,45)} = 210,86, P < 0,001^{***}$). Modelde İHR üzerinde hem GENİND, hem GENİND², hem de GENİND³ değişkenlerinin etkisinin önemli ve çok yüksek düzeyde olduğu ($r^2 = \%93,36$) belirlenmiştir. Ayrıca gerçekleştirilen Çoklu Korelasyon Analizi sonucunda, İHR ile GENİND, GENİND² ve GENİND³ değişkenleri arasında, çok yüksek düzeyli ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = 0,966, P < 0,001$).

Bağımlı değişken olarak "İthalat" (İTH) ve bağımsız değişken olarak "Ekonomik Küreselleşme İndeksi" (EKOKRS) alınarak uygulanan basit doğrusal regresyon analizi sonuçlarına göre:

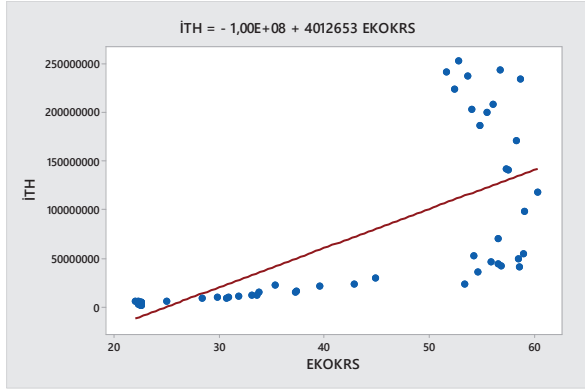
Şekil 16'da görüldüğü üzere, İTH ve EKOKRS değişkenleri arasındaki en iyi regresyon modelinin basit doğrusal regresyon denklemi olduğu belirlenmiştir. İTH ve EKOKRS değişkenleri arasındaki doğrusal bağıntı:

$$\text{İTH} = - 100206689 + 4012653 \text{ EKOKRS}$$

biçiminde bir denklem ile belirtilebilir. Bu

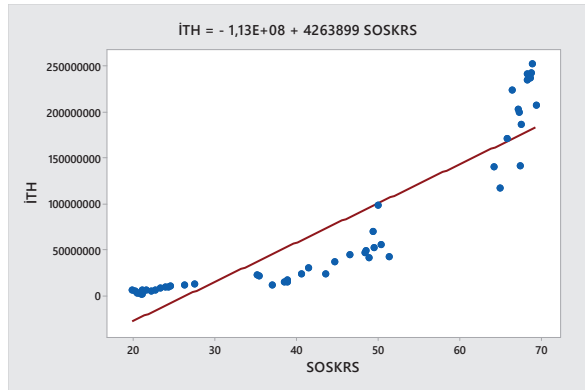
model, İTH ve EKOKRS arasındaki bağıntıyı açıklamada önemli bir modeldir (). Modelde İTH üzerinde EKOKRS değişkeninin etkisinin önemli ve orta düzeyde olduğu () belirlenmiştir. İTH ve EKOKRS değişkenleri arasında, pozitif, orta düzeyli ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = 0,669$, $P < 0,001$).

Şekil 16. İTH ve EKOKRS İlişki Grafiği

Bağımlı değişken olarak "İthalat" (İTH) ve bağımsız değişken olarak "Sosyal Küreselleşme İndeksi" (SOSKRS) alınarak uygulanan basit doğrusal regresyon analizi sonuçlarına göre:

Şekil 17. İTH ve SOSKRS İlişki Grafiği

Şekil 17'de görüldüğü üzere, İTH ve SOSKRS değişkenleri arasındaki en iyi regresyon modelinin basit doğrusal regresyon denklemi olduğu belirlenmiştir. İTH ve SOSKRS değişkenleri arasındaki doğrusal bağıntı:

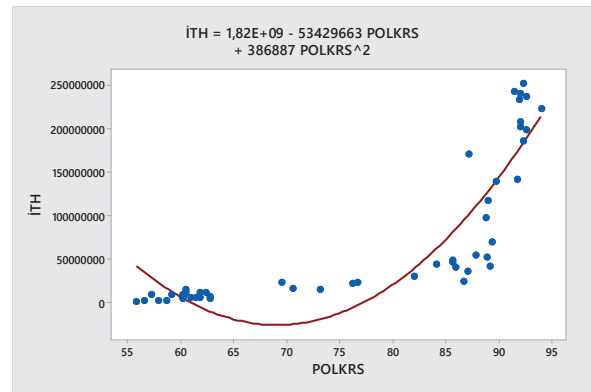
$$\text{İTH} = -112642285 + 4263899 \text{ SOSKRS}$$

biçiminde bir denklem ile belirtilebilir. Bu model, İTH ve SOSKRS arasındaki bağıntıyı açıklamada önemli bir modeldir ($F_{(1,47)} = 198,23$, $P < 0,001^{***}$). Modelde İTH üze-

rinde SOSKRS değişkeninin etkisinin önemli ve yüksek düzeyde olduğu ($r^2 = \%80,83$) belirlenmiştir. İTH ve SOSKRS değişkenleri arasında, pozitif, yüksek düzeyli ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = 0,899$, $P < 0,001$).

Bağımlı değişken olarak "İthalat" (İTH) ve bağımsız değişken olarak "Politik Küreselleşme İndeksi" (POLKRS) alınarak uygulanan tek-değişkenli ikinci dereceden polinomial regresyon analizi sonuçlarına göre:

Şekil 18. İTH ve POLKRS İlişki Grafiği

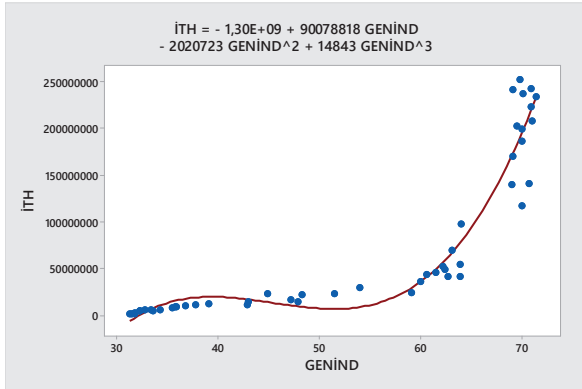
Şekil 18'de görüldüğü üzere, İTH ve POLKRS değişkenleri arasındaki en iyi regresyon modelinin ikinci dereceden polinomial regresyon denklemi olduğu belirlenmiştir. İTH ve POLKRS değişkenleri arasındaki polinomial bağıntı:

$$\text{İTH} = 1818792068 - 53429663 \text{ POLKRS} + 386887 \text{ POLKRS}^2$$

biçiminde bir denklem ile belirtilebilir. Bu model, İTH ile POLKRS ve POLKRS² arasındaki bağıntıyı açıklamada önemli bir modeldir ($F_{(2,46)} = 86,19$, $P < 0,001^{***}$). Modelde İTH üzerinde hem POLKRS, hem de POLKRS² değişkenlerinin etkisinin önemli ve yüksek düzeyde olduğu ($r^2 = \%78,94$) belirlenmiştir. İTH ile POLKRS ve POLKRS² değişkenleri arasında, yüksek düzeyli ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = 0,888$, $P < 0,001$).

Bağımlı değişken olarak "İthalat" (İTH) ve bağımsız değişken olarak "Genel Küreselleşme İndeksi" (GENİND) alınarak uygulanan tek-değişkenli üçüncü dereceden polinomial regresyon analizi sonuçlarına göre:

Şekil 19. İTH ve GENİND İlişki Grafiği

Şekil 19'da görüldüğü üzere, İTH ve GENİND değişkenleri arasındaki en iyi regresyon modelinin üçüncü dereceden polinomiyal regresyon denklemi olduğu belirlenmiştir. İTH ve GENİND arasındaki polinomiyal bağıntı:

$$\text{İTH} = -1300244160 + 90078818 \text{ GENİND} - 2020723 \text{ GENİND}^2 + 14843 \text{ GENİND}^3$$

biçiminde bir denklem ile belirtilebilir. Bu model, İTH ile GENİND, GENİND² ve GENİND³ arasındaki bağıntıyı açıklamada önemli bir modeldir ($F_{(3,45)} = 174,36, P < 0,001^{***}$). Modelde İTH üzerinde hem GENİND, hem GENİND², hem de GENİND³ değişkenlerinin etkisinin önemli ve çok yüksek düzeyde olduğu ($r^2 = \%92,08$) belirlenmiştir. İTH ile GENİND, GENİND² ve GENİND³ değişkenleri arasında, çok yüksek düzeyli ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = 0,960, P < 0,001$).

4. SONUÇ

Nüfustaki artış, teknolojideki gelişmeler ve firmaların maksimum kâra ulaşma çabalarına bağlı olarak insan ihtiyaçları sürekli artmakta ve çeşitlenmektedir. Bu durum ihtiyaçları karşılamak üzere mal ve hizmet üretiminin de sürekli artmasına neden olmaktadır. İnsanlığın varoluşundan bu yana küçük bir kar tanesinden zamanla büyük bir çağa dönüşmesi gibi küreselleşme sürekli artmakta ve yayılmaktadır. Bunun olmasında dış ticaret faaliyetleri en büyük paya sahiptir. Coğrafi keşifler, sömürgecilik hareketleri ve Sanayi Devrimi küreselleşmenin daha da hızlanmasına neden olan önemli olaylardır. Özellikle II. Dünya Savaşından son-

ra gerçekleştirilen BM, DB, IMF, GATT gibi oluşumların öncülüğünde dış ticaretin serbestleştirilmesine yönelik alınan uluslararası karar ve tedbirler ve bu tedbirlere bağlı olarak hayata geçirilen uygulamalar, uluslararası ticaret hacminin artmasına neden olmuştur. Dış ticaretin serbestleşmesinin ivmelendirdiği uluslararası doğrudan yatırımlarla her geçen zaman daha da büyüyen uluslararası şirketler küreselleşmenin daha da büyümesine neden olmuş ve artık günümüzde küreselleşme sınırlarına dayanmıştır. Dünyanın neresinde olursa olsun gerçekleşen bir olay, büyük ya da küçük, gelişmiş ya da gelişmemiş, uzak ya da yakın tüm ülkeleri kolaylıkla etkiler hale gelmiştir.

Çalışmanın literatür kısmında değinilen birkaç çalışmada da ortaya konduğu gibi, küreselleşmenin bugünkü yapısına ulaşmasında dış ticaretin önemli bir payı vardır. Bununla birlikte dış ticaretin sürekli artmasında da küreselleşmenin rolü büyüktür.

Regresyon analizi, üzerinde çalışılan bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi modellemek ve incelemek amacıyla çok yaygın olarak kullanılan bir istatistiksel tekniktir ve de incelenen problemin çözümüne kapsamlı bir yaklaşımın parçası olarak görülmektedir. Değişkenler arasındaki ilişkinin derecesinin ve yönünün belirlenmesi işlemi ise korelasyon analizi yardımıyla yapılır. Bu çalışmada küreselleşme ve dış ticaret arasındaki etkileşim, farklı bir bakış açısıyla Türkiye'nin 1970 – 2018 dönemi dış ticaret verileri ve Türkiye için hesaplanmış ve söz konusu dönemdeki KOF Küreselleşme İndeksi verileri çerçevesinde yukarıda ayrıntıları verilen uygun regresyon ve korelasyon analizleriyle belirlenmeye çalışılmıştır. Gerçekleştirilen regresyon analizlerinde, bağımsız değişkenlerin ilgili bağımlı değişkendeki değişimlere nasıl yol açtığı, korelasyon analizleriyle ise bu değişkenlerin zaman içerisindeki değişimlerinin ne derece örtüştüğü ortaya konulmuştur. İlave olarak, araştırmanın konusunu oluşturan bağımlı ve bağımsız değişkenler yer değiştirilmiş ve bunun sonucu olarak da dış ticaret verileri ile KOF Küreselleşme İndeksleri arasında yüksek düzeyli bir etkileşim olduğu sonucuna varılmıştır. Bu bulgular, dış ticaret ile küre-

selleşmenin birbirlerini etkileyerek karşılıklı olarak gelişmelerine katkı sağladıklarını ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

ALHANAQTAH O. (2016), Analysis Of Divergence Of Western Asia In Terms Of Economic Globalization, Trade And Foreign Direct Investment. *Economy & Business, Journal of International Scientific Publications*. Science Events Ltd, Vol.: 10. Issue: 1. pp.366-374. ISSN 1314-7242. Burgas, Bulgaria. <https://www.scientific-publications.net/get/1000019/1472363353887071.pdf>, Son Erişim: 10.08.2020

AKBULUT YILDIZ G., TOSUN B. (2019), The Effect of Globalization on Foreign Trade: The Case of BRICS Countries. *Studies on Interdisciplinary Economics and Business Volume II*, Editor: Ö. Özçelik. Publisher: Peter Lang GmbH, printed by CPI Books GmbH, Leck. pp.107 – 114. SN - 978-3-631-79729-7. DOI:10.3726/b16227

ARRIBAS I., PEREZ F., TORTOSA-AUSINA E. (2009), Measuring Globalization of International Trade: Theory and Evidence. *World Development*. Elsevier Ltd. Volume 37. Issue 1. January 2009. pp. 127-145. ISSN: 0305-750X. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2008.03.009>

CHEN L., INTAL PONCIANO S., Jr. (2017), ASEAN Foreign Trade, Investment, and Integration in Comparative Perspective, *ASEAN and Member States: Transformation and Integration*. Edited by P. Intal, Jr. & L. Chen. ERIA Economic Research Institute for ASEAN and East Asia, Department of Foreign Affairs Republic of the Philippines. pp. 13 – 33. ISBN: 978-602-8660-99-0

ÇÜTÇÜ İ. (2017), The Relation of Foreign Trade and Globalization: A Practice in Turkey, *Development & Growth Economic: Impact of Globalization*. First Edition. Global Studies. Vol.3. Edited by: F. Morady, H. Kapucu & Ö. Yalçınkaya. IJOPEC Publication No: 40/1. International Journal of Politics & Economics, London, Kayhan Printing Co Ltd., İstanbul, pp.243 – 261. ISBN: 978-1-9997035-0-9

DIMA S. (2016), Globalisation, Trade Openness and Foreign Direct Investment in Romania. *Studia Universitatis Economics Series*. Volume: 26, Issue: 4, Year: 2016. De Gruyter. "Vasile Goldis" Western University of Arad. Walter de Gruyter GmbH. pp.41 – 53. Electronic ISSN:2285-3065, Print ISSN:1584-2339. DOI: 10.1515/sues-2016-0018

EFREMOV V. S., VLADIMIROVA I. G. (2019), Globalization of The World Economy: Features Of The Current Stage. *Economic and Social Development 40th International Scientific Conference on Economic and Social Development – Buenos Aires*. 10-11 May 2019. Book of Proceedings. Editors: V. Beker, A. Lackovic & G. Pavelin. Varazdin Development and Entrepreneurship Agency. pp.27 – 36. ISSN: 1849 - 7535

GYGLIS., HAELGF., POTRAFKE N., STURMJ. (2019), The KOF Globalisation Index – revisited. The Review of International Organizations. Editor-in-Chief: A. Dreher. Springer US. Volume 14. Issue 3. pp. 543–574. ISSN: 1559-7431. Online ISSN: 1559-744X, 28 January 2019. <https://doi.org/10.1007/s11558-019-09344-2>

HUH H-S., PARK C-Y. (2019), A New Index of Globalization: Measuring Impacts of Integration on Economic Growth and Income Inequality. *Asian Development Bank-ADB. ADB Economics Working Paper Series*. No.587, July 2019, Manila. Print: ISSN 2313-6537. Electronic: ISSN 2313-6545. DOI:<http://dx.doi.org/10.22617/WPS190245-2>

MAIGA O. A., HU X., MEKONGCHO T. M., COULIBALY S. K. (2018), Effects of Economic Globalization, Foreign Capital Influx on Export in ECOWAS. Edited by: J. Pelzman. *Global Economy Journal*. Vol. 18, No. 4, 20180055. <https://doi.org/10.1515/gej-2018-0055>. The Official Publication of the International Trade and Finance Association. World Scientific. Walter de Gruyter GmbH. Berlin. ISSN: 1553-5304

METİN İ., AKCAN A. T. (2017), Küreselleşmenin Dış Ticarete Etkisi: Türkiye Analizi. *Journal of Current Research on Business and Economics (JoCreBE)*. Year: 2017, Volume: 7, Issue: 2. s.257 – 268. ISSN: 2547-9628. doi: 10.26579/jocrebe-7.2.15

MONTGOMERY D. C., PECK E. A., VINING G. G. (2012), *Introduction to Linear Regression Analysis*. 5th ed. John Wiley & Sons, Inc. New Jersey, USA.

PEKER, K.Ö., ER, F., BAL, C. ve SÖNMEZ, H. (2017), *Sağlık Alanında İstatistik*. 2. bs. Editör: H. Sönmez. Anadolu Üniversitesi Yayınları. Eskişehir.

POLAT Ç., PEKER K. Ö. (2016), Makro Ekonomik Değişkenlerin Firma Performansına Etkileri: Türkiye Otomotiv Sektörü Kapsamında Analizi. *Eskişehir Osmaniye Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Haziran 2016. Cilt:17. Sayı:1. ss.21-60. Eskişehir

POLAT Ç., PEKER K. Ö. (2020), Küreselleşme ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneğinde Bir Değerlendirme. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi. *Journal of the Human and Social Sciences Researches*. Cilt/Volume: 9. Sayı/Issue: 5. Yıl: 2020. İstanbul. ISSN: 2147-1185. ss. 3988/4015. <https://doi.org/10.15869/itobiad.779553>

SAVRUL M., İNCEKARA A. (2015), The Effect of Globalization on International Trade: The Black Sea Economic Cooperation Case. *International Conference on Eurasian Economies – 2015*. Eurasian Economists Association. 09 – 11 September 2015. pp.88 – 94. Kazan – Russia. ISBN: 978-975-6319-24-6

SHITTU W. O., YUSUF H. A., EL HOUSSEIN A. E. M., HASSAN S. (2020), The impacts of foreign direct investment and globalisation on economic growth in West Africa: examining the role of political governance. Emerald Publishing Limited. *FDI, Globalisation And Growth*. ISSN: 0144-3585, *Journal of Economic Studies*. Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. pp.1733-1755. <https://doi.org/10.1108/JES-09-2019-0446>, Son Erişim: 10.08.2020

SURUGIU M – R., SURUGIU C. (2015), International Trade, Globalization and Economic Interdependence between European Countries: Implications for Businesses and Marketing Framework. Edited by S. Daniel. Elsevier Ltd.. *Emerging Markets Queries in Finance and Business. Procedia Economics and Finance*. Year: 2015. Vol.: 32. ISSN: 2212-5671. pp.131 – 138

UYGUR E., UYGUR F. (2013), Fransız Sömürgecilik Tarihi Üzerine Bir Araştırma. *Turkish Journal of Social Research / Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Vol./Yıl: 17. Issue/Sayı: 3. ss. 273-286. Aralık 2013. Ankara. ISSN: 1301-370X

URL – 1 A brief history of globalization. <https://www.weforum.org/agenda/2019/01/how-globalization-4-0-fits-into-the-history-of-globalization/>, Son Erişim: 23.06.2020